

Ходімо до Тараса: музеї та пам'ятники Т. Г. Шевченка

**Рекомендаційний список літератури
до 160-річчя від дня смерті та перепоховання поета**

Важко переоцінити значення творчості Тараса Шевченка для української літератури. Цей національний поет глибоко розкрив душевне багатство українського народу, осмислив минуле, сучасне й майбутнє України.

"Шевченко - тричі символ України"
// Слово Просвіти. —2018. —10-16 травня. —
С.12.

Роль Кобзаря в долі України.

Музеї Кобзаря

Численні меморіальні музеї Т. Г. Шевченка зберігають пам'ять про Великого Кобзаря.

Найбільшим меморіальним комплексом, присвяченим Кобзареві, є Шевченківський національний заповідник на місці поховання поета на Тарасовій горі в Каневі.

У Києві діє Національний музей Тараса Шевченка, його філіал — це Літературно-меморіальний будинок-музей.

Національний музей Тараса Шевченка в Києві створено на базі колишньої Галереї картин Тараса Шевченка в Харкові та Центрального державного музею поета в Києві у 1949 році.

Колекція музею складається з унікальних цінностей: оригіналів малярських робіт Шевченка, документів про його життя та творчість, рукописних списків його поезій, рідкісних фотографій поета та його друзів, першодруків творів Шевченка з його автографами, майже всіх видань творів поета й літератури про нього, починаючи з прижиттєвих і закінчуючи сучасними вітчизняними та зарубіжними виданнями. У 24 залах розміщено понад 4 тисячі експонатів.

Меморіальний комплекс Т. Шевченка в м. Форт-Шевченко Мангистауської області Казахстану (колишня Новопетровська фортеця, потім — форт Олександрівський). Тут поет відбував заслання (1850 - 1857). Основною частиною комплексу є Меморіальний музей Тараса Шевченка, відкритий в 1932 році в будинку коменданта фортеці І. Ускова.

Збереглися зроблений руками Кобзаря кам'яний стіл, землянка, в якій він любив працювати, криниця, з якої він брав воду, меморіальні речі. До комплексу входить також парк, де росла посаджена поетом верба (проіснувала 150 років).

Національний заповідник "Батьківщина Тараса Шевченка" заснований в 1992 році, включає 43 пам'ятки історії, культури та природи у трьох селах Звенигородського району Черкаської області. У с. Моринці відтворено хату, в якій народився Кобзар, та оселю його діда по матері Яким Бойка. У с. Шевченкове (колишня Кирилівка), куди переїхала родина Шевченків, коли Тарасові було 2 роки,

збереглися хата дяка, в котрого він навчався грамоти, могили батьків. У с. Будище, куди 14-річного Тараса забрали козакувати, збереглися будинок пана П. Енгельгардта та велетенський дуб, у дуплі якого Т. Шевченко ховав свої малюнки.

До складу заповідника, що у 2006 році отримав статус національного, входить і відкритий у 1939 році в с. Шевченкове на території садиби батьків поета Літературно-меморіальний музей. Серед пам'яток дитинства Т. Шевченка — стіл та ослін з батьківської хати, меморіальні речі, фотографії.

Меморіальну майстерню Т. Шевченка в будинку Академії мистецтв у Санкт-Петербурзі відкрито в 1964 році. Представлені в ній матеріали розповідають про останні роки життя і діяльності Кобзаря (1858 - 1861). У цій кімнаті поет помер 10 березня (26 лютого) 1861 року.

Музей "Флігель Тараса Шевченка" (відділ Яготинського краєзнавчого музею; Яготин) розміщується в колишньому флігелі палацу Розумовських-Рєпніних, де 1843 — на поч. 1844 зупинявся поет на запрошення господарки палацу княжни В. Рєпніної.

Збереглися фотографії малюнків, якими він розписав стіни цієї споруди.

Цікаво дізнатися про музеї Т. Шевченка в Канаді. Музей у Палермо (околиця м. Оквілл, пров. Онтаріо) було відкрито в 1952 році. Поруч із ним 1951 року встановлено пам'ятник поету, що, як і більша частина музейного зібрання, був переданий у дар громадянами України. Заклад припинив своє існування після пожежі 1988 року.

Музей у м. Торонто (пров. Онтаріо) відкрили в 1995 році. Як і його попередник, він утримується на добровісних внески і перебуває під управлінням Фонду музеїв і меморіальних парків, заснованого Товариством об'єднаних українців Канади.

Продовжують розповідь про музеї поета наступні публікації :

Будинок-музей Т.Г. Шевченка в Києві.- Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1960.-[48] с.

Омелянчук, І. "Кобзар" китайською та на дотик / Інна Омелянчук, Роман Кирей // Урядовий кур'єр. — 2019. — 24 вересня. — С.8.

На Рівненщині в музеї книги та друкарства з'явився Шевченків "Кобзар" китайською мовою, а в Музеї Шевченка в Каневі - шрифтом Брайля.

Пархомовка: Пикассо, Айвазовский, Шевченко, Нефертити... // Звезды и советы. — 2019. — 5-11 июня. — С.9.

Музей у селі Пархомівка Харківської області.

Лісова, Л. "Кобзар" об'єднує творчу еліту / Лідія Лісова // Голос України. — 2019. — 8 червня. — С.6.

30-річчя з дня заснування святкує музей

однієї книги - "Кобзаря" Т. Г. Шевченка.

Метик, Л. І. До ювілею Шевченкового музею / Л. І. Метик // Слово Просвіти. — 2019. — 30 травня - 5 червня. — С.3.

80-річчя літературно-меморіального музею Тараса Шевченка в селі Шевченково.

Наумова, Н. Помешкання Тараса Шевченка у Києві. Чи жив він на Пріорці (від Козиноного болота до Пріорки) / Надія Наумова // Слово Просвіти. — 2019. 11-17 квітня. — С.7.

Дослідження шевченкознавців про перебування Тараса Шевченка у Києві на Пріорці.

Дмитренко, О. Закуток Тарасової долі /О. Дмитренко // Слово Просвіти. — 2019. — 7-13 лютого. — С. 11.

Будинок-музей Т. Г. Шевченка в с. Кирилівка.

Карпенко, О. До 90-річного ювілею Будинку-музею Тараса Шевченка / Ольга Карпенко // Слово Просвіти. — 2018. — 8-14 листопада. — С.16.

90 років тому відкрився перший музей Тараса Шевченка у помешканні міщанина Івана Житницького на Козиному Болоті, де жив Тарас Шевченко.

Кирей, Р. Реконструкція із секретом / Р. Кирей // Урядовий кур'єр.- 2017.- 12 грудня.- С.3.

Музей Шевченка в Каневі потрібно рятувати.

Орлова, Н. Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка / Н. Орлова // Дивослово.- 2017.- № 5.- С. 61-64.

Карпенко, О. Музей у пустелі: до 155-ї річниці перепоховання Кобзаря / О. Карпенко // Культура і життя.- 2016.- № 21/22.- С. 10.

Орлова, Н. Оселя Тараса Шевченка на Козиному болоті / Н. Орлова // Віче.- 2016.- № 5/6.- С. 72.

Музей Т. Шевченка.

Наконечна, Л. У фондах – понад триста «Кобзарів» / Л. Наконечна // Голос України.- 2016.- 10 березня.- С. 4.

Музей однієї книги – «Кобзаря» Т. Г. Шевченка було відкрито 19 травня 1989 р. на честь 175-річчя від дня народження поета. Розташований у меморіальному

будинку, в якому з 18 по 22 липня 1859 р. у родині купців Цибульських проживав Т. Г. Шевченко.

Шпак, В. Духовний храм України / В. Шпак // Урядовий кур'єр.- 2015.- 15 серпня.- С. 9.

90-річчя заснування Канівського музею-заповідника.

Мошни //Літературна Україна.- 2014.- 6 листопада.- С. 16.

Хата-музей Т. Шевченка у с. Мошни (Черкаська обл.), де жив три дні поет під час останньої подорожі Україною в липні 1859 року.

Матвієнко, А. «Діла добрих оновляться...» / А. Матвієнко // Літературна Україна.- 2013.- 7 листопада.- С. 1.

Київський літературно- меморіальний будинок-музей Кобзаря (будинок Житницького).

Ілляш, І. Науковці вже знають, які картини не належать пензлю Шевченка

/ І. Ілляш // Голос України.- 2013.- 2 серпня.- С. 8-9

Нові дослідження Національного музею Т. Шевченка.

Кроп, Т. Картинки з побуту епохи / Т. Кроп // Літературна Україна.- 2012.- 23 серпня.- С. 13.

Київська садиба – літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка.

Мозгова, Т. На київській околиці / Т. Мозгова // Урядовий кур'єр.- 2009.- 19 вересня.- С. 8.

Музей "Хата на Пріорці" (відділ Національного музею Т. Шевченка) розташований на околиці Києва. Тут у хаті-мазанці після 10-річного заслання два тижні в серпні 1859 квартирував Т.Шевченко у господині оселі В. Пашковської перед своїм від'їздом до Санкт-Петербурга.

Музей відкрили 1989 року після капітального ремонту-реставрації. Основне місце в його експозиції займають матеріали про останній приїзд поета до Києва та України у 1859, меморіальні речі поета, численні предмети побуту тих часів. Особливу меморіальну та історичну цінність має сам будинок музею — біленька хата, про котру так часто згадував Кобзар у своїх віршах. Вона дає можливість уявити, який вигляд мала Пріорка в період перебування тут Шевченка, оскільки це єдина архітектурна пам'ятка в цьому районі тогочасного Києва, яка збереглася до наших днів.

Козак, С. Жива душа поетова святая / С. Козак // Літературна Україна.- 2009.- 30 квітня.- С. 2.

Національному музеєві Т. Шевченка – 60 років.

Глушко, Г. «Заповіт» - поезія й музей / Г. Глушко // Дивослово.- 2009.- № 3.- С. 61.

Музей Т. Шевченка у Переяславі.

Івченко, В. ...Бо тут він був, писав і малював / В. Івченко // Науковий світ.- 2009.- № 3.- С.2.

Будинок-музей Т. Шевченка в Києві.

Ганенків, В. Бентежний дух генія / В. Ганенків // Червоний гірник.- 2004.- 6 березня.- С. 2.

Квартира-музей Т. Шевченка в Петербурзі.

Пам'ятники Т. Шевченку

Пам'ятники Т. Г. Шевченку встановлені в усіх обласних центрах України, багатьох містах і селах держави, а також у численних столицях і містах за кордоном (встановлені за ініціативи і коштом української еміграції, як дарунки від України).

Перший пам'ятник Т. Г. Шевченку відкрито у 1881 році до 20-ї річниці від дня смерті митця у місті Форт-Шевченко (Казахстан) під керівництвом І. О. Ускова, що був комендантом Новопетровського укріплення, коли Шевченко перебував там на засланні.

В Україні перший пам'ятник Шевченку (його погруддя) встановлено у Харкові у садібі Алчевських у 1881 році.

Перше скульптурне зображення поета і художника було виготовлене у Санкт-Петербурзі за рік після смерті. А перший пам'ятник на українській землі встановили у Харкові у 1897 році.

Загалом, в Україні та світі є 1384 пам'ятники Кобзареві, з них 1256 — в Україні та 128 — за кордоном у 35 країнах. Це найбільша у світі кількість монументів, встановлених діячеві культури.

Одне із цікавих мистецьких рішень - погруддя поета Тараса Шевченка прикрашає станцію метро "Університет" Київського метрополітену. Назву станція отримала завдяки своєму розташуванню поблизу головного корпусу Національного університету імені Т.Г. Шевченка.

У Винниці біля Краєзнавчого музею встановили пам'ятник молодому Тарасові Шевченку, який відкрили 9 березня 2014 року. Автор пам'ятника — лауреат державної

премії ім. Т. Шевченка Анатолій Гайдамака, львівський скульптор Володимир Цісарик.

В Україні найбільше пам'ятників встановлено на Прикарпатті. У містечку Заболотів у Івано-Франківській області 16 жовтня 2005 року встановили величний пам'ятник Тарасові Шевченку, кошторисна вартість якого становила 100 тис. грн., його скульптором є М. Мірошниченко з Чернівців.

Пам'ятник малому Тарасові Шевченку зображує поета у дитинстві. Розташований він на в'їзді до села Шевченкове Звенигородського району Черкаської області.

У центрі Львова на проспекті Свободи височіє пам'ятник Тарасові Шевченку з 1992 року, а у лютому 2018 року поруч із бронзовим Шевченком з'явилась його точна мініатюрна копія. Міні-Шевченка встановили у рамках проекту, що "відкриває" пам'ятки для людей з вадами зору. На макеті є інформаційна табличка шрифтом Брайля.

Найвищий пам'ятник Кобзареві встановлений у місті Ковелі Волинської області. Він традиційно вважається найвищим у світі серед пам'ятників Тарасові Шевченку, його висота - більше ніж 7 метрів, вага бронзової скульптури - близько 20 тон. Автор монументу київський скульптор Володимир Шолудько.

А ось найвище місце на Землі, де встановлений монумент поетові, на піку Шевченка у Кабардино-Балкарії – 4200 метрів над рівнем моря.

Пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку у Вашингтоні створив скульптор із українським корінням Леонід Молодожанин (Лео Мол). Відкриття його відбулося 27 червня 1964 року в присутності понад 100 000 людей, відтоді 27 червня вважається Українським днем у США.

У Римі височіє оригінальний пам'ятник, де Шевченко зображений в ролі римського патриція, він урочисто відкритий 1973 року перед греко-католицьким собором Святої Софії.

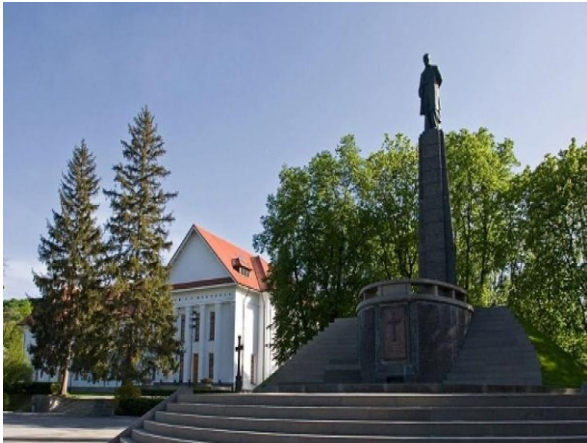
Серед цікавих пам'ятників є монумент у столиці Австралії у вигляді кобзи - пам'ятник Кобзареві "Шевченкові думи". Це подарунок 1999 року Київської міської державної адміністрації від України для української діаспори в Австралії, але він був встановлений тільки у 2005 році.

Мистецтвознавці називають оригінальним пам'ятник Кобзареві у Римі, де поет зображений в образі античного філософа. А за мистецькими цінностями вирізняють монументи у Харкові, Києві, Каневі, Вашингтоні.

Найбільше пам'ятників Шевченкові в Галичині (півтісячі), де Шевченко ніколи не був. Селяни відкривали перший пам'ятник Кобзареві на Львівщині у 1911 році в селі Лисиничі, де він зберігся донині.

Німенко, А. Пам'ятники Тарасові Шевченку / А. Німенко.- Київ: Мистецтво, 1964.- 64 с.

Цікавий матеріал про пам'ятники Кобзареві, що встановлювалися на Україні з 1917 по 1963 роки.

Юрга-Юрженко, П. У славі живій Кобзаря / П. Юрга-Юрженко.- Київ: Веселка, 1964.- 94 с.

Щороку тисячі людей прибувають до мальовничих канівських круч, щоб зійшовши на високу гору, уклонитися могилі великого сина українського народу Т. Г. Шевченка. Далеко по світу лине слава про Канів – старовинне місто, горде пам'яттю про геніального поета. Про героїчну історію Канева, про безсмертного

Кобзаря, вшанування його пам'яті розповідає автор книги.

Продовжують тему народної пам'яті поета наступні публікації періодичних видань:

У Братиславі постане пам'ятник Тарасові Шевченку // Урядовий кур'єр. — 2019. — 18 квітня. — С.2.

Українська діаспора в Словаччині. Увічнення пам'яті Т.Шевченка у вигляді пам'ятника в Братиславі.

Куц, П. Скульптурна композиція Тарасові Шевченку в Покровську / Павло Куц // Урядовий кур'єр. — 2019. —

10 жовтня. — С.12.

У Покровську на Донеччині встановили скульптурну композицію Тарасові Шевченку.

Скрипник, В. Кобзар - у Музеї Революції Гідності / Віктор Скрипник // Голос України. — 2018. — 26 травня. — С.14.

Незвичайний пам'ятник Тарасові Шевченку з подільської осики стане одним із експонатів майбутнього меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні.

Наумова, Н. Тарасова могила / Н. Наумова // Науковий світ.- 2011.- № 5.- С. 14.

Останній шлях Кобзаря.

Коломієць, В. Духовна вершина українського народу / В. Коломієць // Урядовий кур'єр.- 2011.- 29квітня.- С. 8-9.

Чернеча гора – місце поховання Т. Шевченка.

Біленко, В. В Україну – назавжди: дорога Великого Кобзаря: з тимчасового посмертного прихистку – до вічного / В. Біленко // Урядовий кур'єр.- 2011.- 21 травня.

Томенко, М. «Щоб Дніпро був під самим порогом...»: 150-літня боротьба Т. Шевченка за місце під Каневом: історичні паралелі / М. Томенко // Літературна Україна.- 2011.- 3 березня.- С. 1,3.

Намагання Т. Шевченка мати будинок під Каневом; поховання на Чернечій горі та сьогоднішня.

Шот, В. Пам'ятник освятили «при великому здвизі народу» / В. Шот // Урядовий кур'єр.- 2018.- 8 березня.- С. 2.

Тернопілля увічнювало пам'ять Кобзаря у бронзі, камені, граніті.

Куц, П. У прифронтовій Костянтинівці відкрили бюст Кобзареві / П. Куц // Урядовий кур'єр.- 2017.- 21 жовтня.- С.20.

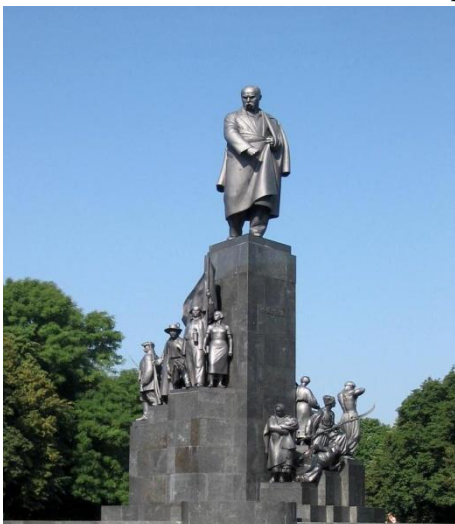
Нитка, В. Шевченко у Сігет-Мармацієй /В. Нитка // Голос України.- 2016.- 1 листопада.- С. 3.

Відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку у прикордонному румунському місті.

Власенко, В. Болгарія й Україна мають спільні символи та прагнення / В. Власенко // Урядовий кур'єр.- 2016.- 2 липня.- С. 3.

Пам'ятник Т. Шевченко у м. Софія (Болгарія).

Карпенко, О. Пам'ятник Кобзарю в Оттаві / О. Карпенко // Культура і життя.- 2016.- № 18/20.-20 травня.- С. 41.

Найбільша кількість пам'ятників у світі // Культура.- 2016.- № 10.- С. 16.

1384 – така кількість пам'ятників в усьому світі, встановлених Т. Шевченко.

Кушерець, В. Тарас Шевченко в книгах і монументах / В. Кушерець // Літературна Україна.- 2014.- 16 жовтня.- С. 9.

Пастух, Р. Збережений історією / Р. Пастух // Літературна Україна.- 2012.- 8 березня.- С. 1,15.

Про один із найстаріший пам'ятник Тарасові Шевченку.

Пам'ятники Кобзареві // Позакласний час.- 2010.- № 2.- С. 7.

Титаренко, Л. «У те найкраще село...» / Л. Титаренко // Голос України.- 2009.- 24 листопада.- С. 3.

На Черкащині відкрили пам'ятник Т. Шевченку.

Коротченко, А. Найоригінальніший пам'ятник Шевченку / А. Коротченко // Експедиція XXI.- 2009.- № 3.- С.16.

Шпак, В. «Заборонений» Шевченко у Вашингтоні / В. Шпак.- // Урядовий кур'єр.- 2009.- 7 березня.- С. 10.

Пам'ятник Тарасові Шевченку у Вашингтоні (США).

Шот, М. Пам'ятник Кобзарю поставав тричі / М. Шот // Урядовий кур'єр.- 2008.- 7 березня.- С. 17.

Чорна, С. Збувається Тарасове пророцтво / С. Чорна // Урядовий кур'єр.- 2007.- 11 грудня.- С. 2.

Відкриття пам'ятника Т. Шевченку в м. Ялта, Крим.

Пам'ятник Великому Кобзарю у Тбілісі // Урядовий кур'єр.- 2007.- 2 березня.- С. 1.

Криворучко, В. У бронзі і граніті / В. Криворучко // Дивослово.- 2003.- № 3.- С. 69.

Пам'ятники Кобзареві.

Т. Шевченко в Кривому Розі

У Кривому Розі є два пам'ятники Т.Г. Шевченку — в центрі міста перед будівлею Головоштамту (1954 рік) та в Інгульці (встановлений у 2001 році).

Перший пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку встановлено 25 листопада 1954 року перед Криворізьким академічним міським театром драми та музичної комедії ім. Тараса Шевченка у Центрально-Міському районі.

Архітектор – Куклинський С. , автор – Гончар І.

Пам'ятник стоїть біля входу в центрально-міське відділення пошти і оточений деревами і будинками з трьох сторін. Збудований був до 100-річчя з дня смерті великого Кобзаря.

Біля пам'ятника колись росла верба. На Криворіжжя була завезена з далекого Мангішлаку, де відбував заслання поет, висаджена навесні 1964 року.

Скульптура із залізобетону на повний зріст встановлена на цегельному постаменті, оздобленому рослинним орнаментом близьким до стилю ампір.

Поета зображено у русі – він ніби робить крок уперед, що надає композиції

динаміки. Її підкреслюють довгі асиметрично розташовані поли верхнього одягу. Впевнений погляд Шевченка виступає символом незламного духу.

Дресва, Т. Ім'я Тараса – у вулицях і скверах / Т. Дресва // Червоний гірник.- 2014.- 13 березня.- С. 13.

Про пам'ятник Т. Шевченку в Інгульці та бюсти на розі вулиць Поштової та Святомиколаївської, а також парку ім. Ф. Мершавцева.

Бухтіяров, В. Пам'ятники та меморіальні дошки Кривбасу / В. Бухтіяров // Червоний гірник.- 2013.- 26 листопада.- С. 8.

Левченко, Є. Ходімо до Тараса / Є. Левченко // Звезда-4.- 2011.- 15 февраля.- С. 37.

Пам'ятники Т. Г. Шевченку в світі, в Україні

і в Кривому Розі.

Соловйов, С. З роду Кобзаря / С. Соловйов // Червоний гірник.- 2002.- 19 березня.- С. 2.

Алтуніна Людмила Миколаївна (двоюрідна правнучка Т.Г. Шевченка) – жителька Кривого Рогу. Була присутня при відкритті пам'ятника поету на Інгульці.

Соловйов, С. Разом з Тарасом / С. Соловйов // Червоний гірник.- 2001.- 23 серпня.

Про відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченку на Інгульці.

Майстри каменя різних країн і континентів зуміли відтворити образ Кобзаря у граніті, мармурі, бетоні, бронзі. Саме їм вдалося вихопити хвилини задуми, натхнення, захвату, роздумів, суму, молодечого запалу, відпочинку Тараса Григоровича. Завдяки невтомній праці скульпторів, архітекторів, різьбярів були створені шедеври, якими захоплюються в усьому світі.

Укладач: провідний бібліограф ІБВ ЦБ В. Стукаленко.